

מבוא

שיעורי **קורט חשיבה** הם חומרי הלמידה הנפוצים ביותר, העוסקים בהוראה הישירה של חשיבה כמיומנות בסיסית. שיעורים אלה נמצאים בשימוש משנת 1970, ומאז נצבר ניסיון רב בהוראה ישירה של החשיבה כמיומנות. אני מציין זאת, כי לא קשה להמציא תכניות חדשות הנראות מלהיבות בתחילה, אך הן אינן עומדות במבחן הזמן ובמבחן התוצאות. התלהבות וחדשנות אינן תחליף למעשיות ולניסיון הצבור.

שיעורי **קורט חשיבה**, הערוכים בשישה חלקים, נמצאים עתה בשימוש בארה"ב, בבריטניה, באירלנד, בקנדה, באוסטרליה, בניו-זילנד, בישראל ובמלטה. בוונצואלה, לאחר ניסוי שנמשך שנה, הוחלט להוסיף את שיעורי **קורט חשיבה** לתכנית הלימודים של כל בתי-הספר במדינה. כמה ארצות נוספות הביעו עניין להתנסות בתכניות אלה — לאור הניסיון המוצלח.

הצלחת שיעורי **קורט חשיבה** נשענת על שני דברים: עניין גדל והולך בהוראת חשיבה כמיומנות בסיסית והאופי המעשי וההתנסותי של השיעורים.

קיימת תחושה הולכת וגוברת בין מחנכים, שחשיבה היא מיומנות הראויה לתשומת-לב ישירה. לדעתם חשיבה היא מיומנות הניתנת לשיפור באמצעות מיקוד תשומת-הלב ותרגול מספר מיומנויות בסיסיות. הרעיון הישן — שמיומנות בחשיבה מתפתחת כתוצר-לוואי של שימת-לב למספר תחומי-עניין, כמו גיאוגרפיה והיסטוריה — עבר זמנו. ניתן, אמנם, ללמד מספר מיומנויות חשיבה, הנוגעות למיון מידע, כתוצר-לוואי של נושאים כאלה, אבל אלה אינן אלא חלק קטן בלבד מהטווח הרחב של מיומנויות החשיבה הדרושות לחיים. לדוגמה, החשיבה הדרושה לביצוע פעולה חייבת לכלול שיקולים של עדיפויות, של יעדים, של מה אחרים חושבים וכיו"ב. **חשיבה תיאורית אינה מספיקה.**

היה מקובל לחשוב, שאדם בעל מנת-משכל גבוהה הוא בהכרח חושב יעיל. אבל התברר שזו דעה מוטעית. יש אנשים בעלי מנת-משכל גבוהה שיחסית למנת משכלם הם חושבים בלתי-יעילים, ואילו אחרים, בעלי מנת-משכל יותר נמוכה — יעילים הרבה יותר. הגדרתי לחשיבה היא: **מיומנות הביצוע שבאמצעותה פועלת האינטליגנציה על הניסיון.**

אם מנת-המשכל שקולה להספק של מכונית, הרי מיומנות החשיבה שקולה למיומנותו של הנהג. רבים מבתי-הספר למחוננים משתמשים בשיעורי **קורט חשיבה**, מתוך כוונה להימנע מ"מלכודת האינטליגנציה" המתרחשת כאשר מנת-משכל גבוהה אינה מלווה במיומנויות חשיבה יעילות.

חשיבה יעילה דורשת בסיס מידע כלשהו. אבל יהיה זה אבסורד להניח שאם יש לנו מידע — די בכך כדי לבצע את החשיבה בעבורנו. רק במקרים נדירים מאוד יהיה בידינו מידע כה מושלם עד כדי כך שהחשיבה תהפוך למיותרת. ברוב המקרים עלינו להשלים מידע חסר באמצעות שימוש במיומנויות החשיבה שלנו. במהלך הרצאותי בפני מאות אלפי תעשיינים, מדענים, מהנדסים, אדריכלים, מורים, אנשי ציבור וקבוצות רבות אחרות, עולה שוב ושוב התלונה שבשום מקום לא לימדו אותם כיצד לחשוב.

אין כל מסתוריות מסובכת בחשיבה. שיעורי **קורט חשיבה** עוצבו כך שיהיו מעשיים ושימושיים, במגוון רחב של מצבים המשתרעים מהגיונגלים של ונצואלה ועד המרכז של חברת IBM בפריס. השתמשו בהם בבתי-ספר אליטיסטיים ובבתי-ספר באזורי מצוקה. באופן כללי, הם היו בשימוש בידי מורים שלא הייתה להם כל הכשרה מוקדמת לשיעורים אלה. התבנית הבסיסית מאפשרת שימוש בשיעורים אלה לטווח רחב של גילים (מגיל 6 ועד למבוגרים), ושל יכולות (ממנת-משכל 75 ועד ל-140). הדבר אינו צריך להפתיע, שכן שיעורי **קורט חשיבה** עוסקים בתהליכי החשיבה הבסיסיים, ואלה זהים בכל גיל. השיעורים מעוצבים בפשטות ובמעשיות.

הקו המנחה בהוראת שיעורי **קורט חשיבה** הוא: **פשטות, בהירות, מיקוד ורצינות.** למורים חייב להיות תמיד מושג ברור מה הם עושים. ההדגשה היא על מעשיות, ולא על התפלספות אקזוטית. על הדוגמאות וההמחשות להיות ברורות. על המורה להתמקד בהיבט החשיבה שאותו הוא מלמד. זהו היפוכם של פטפוט, היסחפות ודיון "מעניין", ואולי קרוב באופיו לאימוני הספורט. מעל לכל — על המורה להתייחס ברצינות ולהכיר במלוא החשיבות של הוראת החשיבה עצמה כמיומנות בסיסית. אין זה דבר שעושים כלאחר יד, בדרך ניסיונית.

השיטה הכללית שבה משתמשים היא מה שאני מכנה בשם "שיטת המשקפיים". אם ראייתכם פגומה – אינכם יכולים לראות את העולם בבירור אלא בעזרת המשקפיים, וכתוצאה מכך פעולותיכם מתאימות יותר והתנהגותכם יעילה יותר. המטרה הספציפית של שיעורי קודט חשיבה 1 היא להרחיב את התפיסה כך שבכל מצב חשיבה נוכל לראות את מה שמעבר למונן מאליו, למידי ולמרוכז בעצמנו. הניסיון הראה, שתלמידים שהשתתפו בשיעורים אלה פיתחו הסתכלות הרבה יותר רחבה על מצבים שונים.

אדוארד דה-בונו

הערת המחבר

ניסיון של שנים רבות בעבודה עם חומרים אלה לימד אותי, שמורים נוטים להשתמש בהנחיות למורה בשתי דרכים שונות: הדרך הראשונה – כמדריך לשיעורים מסוימים; הדרך השנייה – כמבוא לנושא לימוד החשיבה באופן כללי וכמבוא לשיטה המסוימת הנמצאת בשימוש כאן. אם אפשר, רצוי שהמורה יקרא את הפרק "שיטת ההוראה" (עמ' 44) לפני שהוא מתחיל בשיעור. מכל מקום, אחרי שחומר הרקע נקרא, הוא הופך להיות פחות חשוב מההנחיות המעשיות לכל שיעור ושיעור. מסיבה זו, הפרק "שיטת ההוראה" מופיע אחרי הנחיות השיעורים.

כסיוע נוסף להוראת השיעורים, המורים מופנים לפרק "קווים לשיעור אופייני" (עמ' 7). הם יוכלו למצוא בפרק זה רשימה מרוכזת של מאפייני השיעור.